

**De Rol van een Basisschool in de Samenwerking met Buurtorganisaties en Gemeente:
Gedeelde zorg voor het vergroten van sociale netwerken van kwetsbare gezinnen**

Carmen G. M. Ophuis

Youth, Education and Society, Faculteit Sociale Wetenschappen, Utrecht Universiteit

YES 06: Thesis

Tessa Scheffers-van Schayck

19 juni 2020

Samenvatting

In de huidige maatschappij zijn sociale netwerken verdund. Om gezinnen met een migratieachtergrond of met armoedeproblematiek meer op eigen kracht te laten functioneren moet ingezet worden op het vergroten van hun sociale netwerk. Dit kwalitatieve onderzoek beschrijft wat de rol van een basisschool kan zijn in een samenwerking met buurtorganisaties, en gemeente voor het ondersteunen van gezinnen met een migratieachtergrond en/of armoedeproblematiek in een kwetsbare buurt in Amsterdam. Er zijn semigestructureerde interviews afgenomen via videobellen met meerdere partijen ($n = 12$), zoals onderwijsprofessionals en buurthuismedewerker. Respondenten werden geworven door gebruik te maken van de sneeuwbal methode. De kwalitatieve data zijn eerst inductief gecodeerd, waarna vervolgens een thematische analyse heeft plaatsgevonden. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat er vier mogelijkheden voor samenwerking zijn: de school kan gezinnen doorverwijzen naar buurtorganisaties en instellingen voor gespecialiseerde hulp; de buurtorganisaties kunnen extra curriculaire activiteiten aanbieden voor het verbreden van het perspectief van leerlingen; de school en de buurtorganisaties kunnen het sociaal kapitaal van elkaar gebruiken voor het bereiken en mobiliseren van meer bewoners; de school en de buurtorganisaties kunnen met hun sociaal kapitaal de gemeente ondersteunen zodat deze een faciliterende rol kan aannemen. Een beperking van dit onderzoek is het kleine aantal respondenten waardoor beperkt aantal suggesties voor mogelijkheden tot samenwerking zijn achterhaald. Toekomstig onderzoek kan gedaan worden naar de rol van voortgezet onderwijs in samenwerking met buurtorganisaties en de gemeente.

Abstract

In today's society, social networks are diluted. In order to allow families with a migration background or with poverty problems to function more independently, efforts must be made

to increase their social network. This qualitative research describes what the role of a primary school can be in collaboration with neighborhood organizations and the municipality to support families with a migration background and / or poverty problems in a vulnerable neighborhood in Amsterdam. Semi-structured interviews were conducted via video calling ($n = 12$), such as education professionals and community center staff. Respondents were recruited using the snowball method. The qualitative data were first coded inductively, after which a thematic analysis was carried out. The results of this study show that there are four possibilities for cooperation: the school can refer families to neighborhood organizations and institutions for specialized help; the neighborhood organizations can offer extracurricular activities to broaden the perspective of students; the school and the neighborhood organizations can use each other's social capital to reach and mobilize more residents; the school and the neighborhood organizations can support the municipality with their social capital so that it can assume a facilitating role. A limitation of this research is the small number of respondents, which means that a limited number of suggestions for possibilities for cooperation have become obsolete. Future research can be carried out into the role of secondary education in collaboration with neighborhood organizations and the municipality.

1. Ondersteuning voor Gezinnen door Sociaal Netwerk

Een sterk sociaal netwerk is van groot belang voor het welzijn van gezinnen (Nederlands Jeugdinstituut, 2015). Een sociaal netwerk bestaat uit mensen met wie het gezin een duurzame sociale relatie heeft (Paes, 2008). Voorbeelden van belangrijke personen in het netwerk zijn familieleden, vrienden, hulpverleners of leerkrachten (Van der Ploeg, 2018).

Een sociaal netwerk is een beschermende factor voor gezinnen (Verheijden & Bartelink, 2015). Baartman (2010) onderscheidt drie functies van een sociaal netwerk: praktische ondersteuning, psychologische of emotionele ondersteuning en een normatieve functie. Voor praktische ondersteuning kunnen gezinnen bijvoorbeeld hulp vragen aan mensen in hun omgeving om op de kinderen te passen. Een voorbeeld van psychologische of emotionele steun is dat mensen uit het netwerk een luisterend oor kunnen bieden of advies kunnen geven over onzekerheden. De normatieve functie van sociale netwerken omvat het effect dat groepsgenoten als rolmodel functioneren. Ouders en kinderen nemen gewoontes en gedragscodes over van mensen in hun sociale netwerk (Baartman, 2010).

Als ouders hulp kunnen vragen aan mensen in hun omgeving voor praktische en emotionele ondersteuning is de kans kleiner dat bestaande opvoedingsproblemen verergeren. De aanwezigheid van een sociaal netwerk wordt voor gezinnen met of zonder problemen geassocieerd met de afname van negatief opvoedgedrag (schreeuwen tegen kinderen) (Verheijden & Bartelink, 2015), een betere ouder-kindrelatie (Lee, Anderson, Horowitz, August, 2009) en meer zelfvertrouwen van ouders (Hermanns, 2009).

Belang van Sociaal Netwerk voor Gezinnen in Armoede en Gezinnen met een Migratieachtergrond

Uit onderzoek blijkt dat voor gezinnen die in armoede leven of een migratieachtergrond hebben, het belang van een sociaal netwerk nog groter is (Distelbrink, Pels, Jansma, & van

der Gaag, 2012; Pels, Distelbrink, & Postma, 2009). Deze gezinnen ervaren meer onzekerheden en stress.

In een onderzoek van de Kinderombudsman naar de invloed van armoede (Wiersma, & van der Kooi, 2017) wordt beschreven dat ouders druk op het gezinsleven ervaren. Het blijkt dat ouders onzeker zijn over het toekomstperspectief van zichzelf en van hun kinderen. Ouders die armoede ervaren hebben vaak minder aandacht voor hun kinderen en er zijn weinig momenten van gezamenlijke ontspanning door een tekort aan tijd en geld (NJI, 2015). Een sociaal netwerk kan hierin praktische ondersteuning bieden door bijvoorbeeld het gezin te ontlasten van zorgen zoals huishoudelijke taken of op één van de kinderen te passen (Baartman, 2010). Ook kunnen mensen uit de omgeving psychologische of emotionele ondersteuning bieden door de ouders een gevoel van eigenwaarde te geven en een luisterend oor te bieden (Baartman, 2010). Naarmate ouders zich gesteund voelen, kunnen zij beter ondersteuning bieden aan hun kinderen (NJI, 2015).

Gezinnen met een migratieachtergrond ervaren andere onzekerheden waar zij ondersteuning voor kunnen gebruiken van hun sociale netwerk (Pels e.a., 2009). Thema's waar ouders met een migratieachtergrond zich vaak onzeker over voelen, zijn: hoe ze om kunnen gaan met cultuurverschillen en hoe ze hun kinderen kunnen toerusten met competenties om autonoom te functioneren in de maatschappij of de toenemende religieuze orthodoxie onder jongeren (Distelbrink e.a., 2012). Bij de hulpverlening die nu wordt aangeboden door instanties aan gezinnen met een migratieachtergrond ligt vooral de focus op informatieoverdracht. Het blijkt echter dat er behoefte is aan informele ontmoetingen met andere ouders, zoals een ouderkamer (Distelbrink e.a., 2012) en laagdrempelige dialogen met deskundigen (Pels e.a., 2009). Dit kan ervoor zorgen dat ouders meer steun bij elkaar vinden en er minder vraag is naar professionele hulp. (Distelbrink e.a., 2012; Pels e.a., 2009).

Verdunde Sociale Netwerken

In de afgelopen decennia zijn sociale netwerken, waarbinnen pedagogisch ondersteuning plaatsvindt, verdund (Raad voor Maatschappelijk Ontwikkeling (RMO)(2008). Dit betekent dat er minder mensen in de omgeving van gezinnen zijn die praktische, psychologische of emotionele ondersteuning kunnen bieden. Het RMO (2008) stelt dat de verdunde sociale netwerken veroorzaakt worden door verschillende maatschappelijke ontwikkelingen van de afgelopen decennia. Ten eerste blijkt uit cijfers dat mensen vaker verhuizen uit hun geboorteplaats. In 1940 woonde de helft van de mensen nog in dezelfde plaats als hun ouders en in 2008 was dit slechts 35 procent (RMO (2008). Dit heeft ervoor gezorgd dat familieleden hierdoor vaak geen natuurlijke medeopvoeders zijn. De tweede maatschappelijke ontwikkeling is een grotere scheiding tussen de woon- en werkomgeving (RMO, 2008). Men woont zelden in de buurt waar men werkt. Hierdoor zijn bijvoorbeeld leerkrachten of politieagenten geen onderdeel van de opvoedomgeving na werktijd. Ten derde, wordt er door de komst van televisie, internet en mobiele telefoons een andere sociale omgeving aangeboden, zoals sociale media. Kinderen worden daarmee minder gestimuleerd om vrienden te maken in de buurt dan voor de komst van internet en mobiele telefoons. De vierde ontwikkeling is een verzakelijking van scholen (RMO, 2008). Scholen moeten jaarlijks doelen behalen die worden gesteld vanuit de overheid. Dit zorgt ervoor dat zij zich moeten richten op het geven van onderwijs en minder mogelijkheid hebben voor extra curriculaire activiteiten (Mulder, Janssen, & de Rijk, 2018). Een voorbeeld hiervan is dat huisbezoeken bijna niet meer plaatsvinden. Ten slotte, zijn ouders niet altijd vrij in het kiezen van pedagogische voorzieningen als basisscholen, kinderdagverblijven of jeugdhulpverlening (RMO, 2008). Voor de meeste voorzieningen zijn wachtlijsten en lotingen. Ouders moeten soms noodgedwongen genoeg nemen met een school die niet aansluit bij hun eigen pedagogische

visie. Het kan daardoor gebeuren dat er een moeizame relatie ontstaat tussen school en ouders waarbij samenwerking niet vanzelfsprekend is (RMO, 2008).

Gezinnen met een migratieachtergrond en/of gezinnen met armoedeproblematiek hebben een verhoogd risico op een sociaal isolement (Distelbrink e.a., 2012). Voor gezinnen met een migratieachtergrond wordt dit vaak veroorzaakt door een taalbarrière of cultuurverschillen. Bij gezinnen met armoedeproblematiek komt een sociaal isolement vaak tot stand door uitgesloten te zijn van sociale voorzieningen die geld kosten, zoals een sportclub of een hobbyclub (Distelbrink e.a., 2012). Kortom, deze groepen gezinnen hebben te maken met de verdunde sociale netwerken door maatschappelijke ontwikkelingen én het verhoogd risico op sociaal isolement.

1.4 Transformatie van Jeugdstelsel

Op 1 januari 2015 is het nieuwe jeugdstelsel ingetreden (Peeters, Batterink, Schumacher, Tazelaar, 2019). Sindsdien zijn gemeenten verantwoordelijk voor de jeugdhulp. De doelstelling van het nieuwe stelsel was een transformatie in de hulp die aan gezinnen geboden wordt. Hierbij staat preventie en het bieden van hulp op maat centraal (Peeters e.a., 2019). In de rapportage van Peeters en collega's (2019) wordt beschreven dat er voor deze transformatie wordt uitgegaan van de eigen kracht van gezinnen en hun sociale omgeving. Dit zou ervoor moeten zorgen dat er minder druk komt op jeugdhulp en daarmee minder uitgaven.

Echter, uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2020) blijkt dat de stijging van de totale jeugdhulp in de jaren 2015 tot 2019 is voortgezet. In 2019¹ is het totaal aantal jongeren met jeugdhulp ten opzichte van 2015 met 15,0% toegenomen (CBS, 2020). Er kan gezegd worden dat de doelstelling van het jeugdstelsel tot op heden niet is behaald. Een mogelijke verklaring kan zijn dat er nu te veel wordt uitgegaan van de eigen

¹ CBS geeft de voorlopige cijfers voor het totaal aantal jongeren met jeugdhulp

kracht van gezinnen en hun sociale omgeving. Uit de eerdergenoemde maatschappelijke ontwikkelingen (RMO, 2008) bleek namelijk dat gezinnen een verdund sociaal netwerk hebben. Daarnaast geldt voor de gezinnen met armoedeproblematiek en/of met een migratieachtergrond dat zij vaker in een sociaal isolement raken en dus minder ondersteuning kunnen krijgen van hun sociale netwerk. Kortom, als er wordt uitgegaan van de eigen kracht van gezinnen voor het behalen van de doelstelling van het jeugdstelsel zou meer ingezet moeten worden op het vergroten van sociale netwerken.

1.5 Rol van de Basisschool in het Sociaal Netwerk

Om in te spelen op de huidige inrichting van de maatschappij met minder vanzelfsprekende medeopvoeders in het sociale netwerk van gezinnen, moet er gezocht worden naar meer verbinding in en met het systeem van een gezin, zoals de basisschool, burens of sportverenigingen (Koops, 2008). Omdat ouders regelmatig contactmomenten hebben op school (bijv. de ouderavonden), zouden scholen een grote rol kunnen spelen in de ontmoeting tussen ouders. Echter, één van de eerdergenoemde maatschappelijke ontwikkelingen is dat scholen minder mogelijkheden krijgen om naast het geven van onderwijs extra curriculaire activiteiten te ondernemen (RMO, 2008). Dit zou kunnen betekenen dat scholen geen tijd hebben voor de organisatie van ontmoetingen tussen ouders. De RMO en de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling en Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (RVZ) (2009) erkennen dat vanwege de grote werkdruk onder leerkrachten veel scholen zich minder betrekken bij taken buiten hun minimale wettelijke kerntaak om.

Uit onderzoek is gebleken dat het een gemiste kans is voor basisscholen om niet te investeren in de verbinding met en tussen ouders. Onderzoek laat namelijk zien dat het meerdere positieve effecten heeft voor alle betrokkenen (Epstein & Rodriguez Jansorn, 2004; Houkes & Kok, 2009; Oploo, Vree, Velzen, & Bokdam, 2009; RMO en RVZ, 2009). Ten

eerste kan het zorgen voor een educatief partnerschap (Oploo e.a., 2009). Dit houdt in dat ouders en scholen elkaar wederzijds ondersteunen met als gezamenlijk doel de leerprestaties en het welzijn van de kinderen te bevorderen. Ten tweede raken moeilijk bereikbare families meer betrokken bij het onderwijs van hun kinderen en ouderbetrokkenheid zorgt voor een positieve attitude van kinderen op leren (Epstein & Rodriguez Jansorn, 2004). Ten derde kan het ervoor zorgen dat leerkrachten minder tijd hoeven te besteden aan het beantwoorden van opvoedvragen van ouders. Ouders kunnen elkaar namelijk meer raadplegen over opvoedvragen of andere onzekerheden die zij ervaren over hun kinderen (RMO en RVZ, 2009). Tot slot: problemen met en tussen leerlingen escaleren minder snel doordat het makkelijker is om met ouders in contact te komen (RMO en RVZ, 2009).

Verbinding tussen ouders kan bereikt worden door in te zetten op: ouderkamers, betrekken van de inzet van klassenouders of afgestemde activiteiten voor ouders (taalcursussen, opvoedingsondersteuning of themaochtenden) (Veen, Boogaard, Daalen, & Emmelot, 2012). Deze activiteiten kosten relatief weinig tijd en geld en de kans dat er netwerken ontstaan tussen ouders is groot (RMO en RVZ, 2009). Activiteiten met een hoge contactintensiteit worden als effectiever beschouwd voor het versterken van sociale netwerken (Kesselring, de Winter, van Yperen, & Horjus, 2015). Samengevat is de school een plek waar een grote kans ligt om ouders elkaar te laten ontmoeten en daarmee de sociale netwerken van gezinnen te vergroten.

1.6 Rol van de Buurt in het Sociaal Netwerk

Niet alleen het versterken van de band tussen school en ouders is van belang, ook de buurt dient te worden betrokken (Daamen & Ince, 2014). De buurt behoort tot de directe omgeving waarin kinderen zich ontwikkelen en ouders hun kinderen opvoeden. Uit twee metastudies van Catalano en collega's (2004) en Durlak en collega's (2007) blijkt dat programma's die

gericht zijn op de positieve ontwikkeling van jeugd het meest effectief zijn als er afstemming is met andere domeinen in het sociale netwerk, zoals het gezin, de school en de buurt. Dit sluit aan op de normatieve functie, beschreven door Baartman (2010). Mensen nemen gewoontes en gedragscodes over van hun sociale netwerk. Als er meer verbinding is tussen buurtbewoners kunnen zij elkaar daarmee positief beïnvloeden.

1.7 Pedagogische Buurt Programma

Het onderzoeksbureau Noorda en Co heeft in 2017 een pilotstudie opgezet in een sterk stedelijke en kwetsbare buurt in Amsterdam. In deze wijk heeft 62,8% van de inwoners een niet-westerse migratieachtergrond, wat hoger is dan het percentage van Amsterdam (35,7%) en het landelijk percentage (13,4%, CBS Statline, 2019). Volgens CBS (2019) leeft 11,1% van de bewoners van de buurt van een bijstandsuitkering. Dit is hoger dan het landelijk gemiddelde van 2.5%.

De pilotstudie heet het Pedagogische Buurt Programma. Het sluit aan bij het concept van *pedagogische civil society* (De Winter, 2012), waarin gewerkt naar meer samenwerking tussen ouders, school en andere opvoeddeskundigen (De Winter, 2012). Er wordt beoogd een samenhang te creëren tussen de verschillende domeinen waarin kinderen en jongeren zich begeven (Pauw, L, 2019). Het Pedagogische Buurtprogramma start door dialoogsessies te organiseren tussen betrokken bewoners, jongeren, vrijwilligers en professionals. Deze gaan met elkaar in gesprek over de omgangsnorm met jeugd in de buurt (Noorda en Co, z.d.). In een volgende fase van het programma worden vaardigheidstrainingen gegeven aan bewoners, jongeren, vrijwilligers en professionals. Tot slot worden buurtactiviteiten georganiseerd door buurtjongeren. Er valt hierbij te denken aan buurtfeesten, een klussendienst voor ouderen of een voetbaltoernooi. Het programma heeft als doel om meer samenwerking in de buurt te

creëren, een eenduidige positieve boodschap over maatschappelijk betrekking aan jongeren te geven, en tegenwicht te bieden aan de negativiteit op straat.

1.8 Samenwerking tussen Basisscholen, Buurt en Gemeente

Uit de pilotstudie Pedagogische Buurt blijkt dat basisscholen moeilijk te betrekken zijn bij het Pedagogische Buurt Programma. Er wordt gesuggereerd dat dit door een tekort aan tijd wordt veroorzaakt (Noorda en Co, z.d.). Ook in het onderzoek van Smeets en Van Veen (2018) naar de samenwerking tussen onderwijs, gemeenten en jeugdhulp, wordt beschreven dat er onduidelijkheid bestaat over de vraag in hoeverre de school betrokken kan zijn in een samenwerking met andere organisaties.

Dit onderzoek is uitgevoerd in de context van het Pedagogische Buurtprogramma. Er is tot op heden niet onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor samenwerkingen tussen een basisschool en andere organisaties uit de buurt, zoals een sportschool of buurthuis. Daarnaast kan dit onderzoek inzichten bieden aan Noorda en Co voor het betrekken van basisscholen in het Pedagogische Buurtprogramma. In dit onderzoek wordt bekeken hoe een samenwerking eruit zou kunnen zien.

Door middel van semigestructureerde interviews met meerdere professionals (bijv. gemeentewerkers en een wijkagent) wordt onderzocht wat volgens deze professionals de rol van een basisschool zou moeten zijn in een samenwerking om het sociale netwerk te vergroten van gezinnen met een migratieachtergrond en/of armoedeproblematiek. Er wordt daarom gezocht naar een antwoord op de volgende vraag: *Welke rol kan een basisschool spelen in de samenwerking met buurtorganisaties en de gemeente voor het ondersteunen van gezinnen met een migratieachtergrond en/of armoedeproblematiek?*

Deze hoofdvraag wordt opgedeeld in de volgende deelvragen:

- Welke problematiek (naast armoede) speelt in de betreffende buurt?

- Wat is er reeds gedaan om de problematiek in de buurt op te lossen?
- Hoe kan de basisschool inspelen op de problematiek in de buurt?
- Hoe kan een samenwerking tussen gemeente, buurtprofessionals en de basisschool er uitzien?
- Zijn er hindernissen voor een goede samenwerking tussen een basisschool, buurtorganisaties en de gemeente?

2. Methode

2.1 Respondenten

In dit onderzoek zijn twaalf professionals geïnterviewd die werkzaam zijn in een buurt in Amsterdam. De respondenten van dit onderzoek zijn onderverdeeld in vijf groepen: onderwijsprofessionals ($n = 3$), sportcoaches ($n = 3$), gemeentemedewerkers ($n = 3$), buurthuismedewerkers ($n = 2$) en een wijkagent ($n = 1$). De respondenten zijn gemiddeld 11.2 jaar werkzaam. De school waarop de onderwijsprofessionals werken, is een integraal kindcentrum met een eigen voorschool in het gebouw. Van alle leerlingen woont 80% in de buurt (DUO, 2018).

2.2 Werving en Dataverzameling

Voor de werving van de respondenten is gebruik gemaakt van de sneeuwbalmethode. De eerste drie respondenten werden benaderd via de contactgegevens van Noorda en Co. Vervolgens is aan iedere participant na afloop van het interview gevraagd of zij iemand kenden die mogelijk ook met dit onderzoek mee zou willen doen. Het was een inclusiecriteria voor respondenten om betrokken te zijn bij jeugd (beleidsmatig of in praktijk). Voorafgaand aan het interview werd per mail een informed consent gestuurd aan de respondenten. In deze brief werden respondenten over het onderzoek geïnformeerd over het onderwerp, het doel van het onderzoek en de duur van het interview. Tot slot werd in deze

brief om toestemming gevraagd voor het opnemen van een geluidsopname en het gebruiken van de geanonimiseerde antwoorden van de respondenten. In totaal zijn 29 professionals benaderd voor deelname aan dit onderzoek. Van de 29 professionals hebben 16 professionals gereageerd op de uitnodigingsmail. Vier van de professionals gaven aan niet deel te kunnen nemen door de coronacrisis. Uiteindelijk hebben twaalf (41,4%) professionals mee gedaan aan het onderzoek.

De semigestructureerde interviews vonden in maart, april en mei 2020 plaats en duurden tussen de dertig en veertig minuten. De interviews zijn afgenomen door te videobellen en werden met behulp van een geluidsopname vastgelegd. De interviews met de respondenten zijn afgenomen in samenwerking met een medewerker van Noorda en Co. Eén van de elf interviews was een dubbelinterview.

2.3 Instrumenten

De interviewleidraad bestond uit elf vragen (zie Bijlage A). De vragen zijn ontworpen aan de hand van de thema's die besproken werden in verschillende onderzoeken. De volgende thema's kwamen aan bod:

- de soort problematiek in de buurt;
- welke maatregelen er reeds getroffen zijn voor verbetering van de buurt;
- de rol van de school in de buurt;
- wat de buurtorganisaties en de school elkaar kunnen bieden;
- wat er nodig is voor een goede samenwerking.

De leidraad is na twee interviews aangepast en aangevuld. De aanpassingen waren vooral gericht op het achterhalen of de professional behoefte had aan een samenwerking tussen de partijen.

2.4 Data-analyse

De kwalitatieve data zijn geanalyseerd door gebruik te maken van de methode Thematische Analyse, beschreven door Braun en Clarke (2006). Deze methode bestaat uit zes fasen. In de eerste fase maakt de onderzoeker zich vertrouwd met de data door de interviews te transcriberen aan de hand van de geluidsopnamen. Deze transcripties zijn enkele keren opnieuw gelezen waarbij eerste thema's zijn opgemerkt. In de tweede fase is gestart met het inductief coderen door selecties van de tekst te labelen in het NVivo 12, een softwarepakket voor kwalitatieve data-analyse. De derde fase van de analyse bestond uit het analyseren van de codes en het herkennen van overkoepelende thema's. Deze fase is beëindigd met een collectie van kandidaat-thema's, sub-thema's en relaties tussen thema's. In de vierde fase zijn de thema's herzien en verfijnd. Door het maken van een thematisch schema is de verhouding tussen de thema's gespecificeerd. Indien nodig heeft er een hercodering van de data plaatsgevonden. Toen het thematische schema bepaald was, zijn in fases de namen van de thema's en sub-thema's gedefinieerd. Tot slot zijn in de zesde fase de thema's gerelateerd en uitgeschreven aan de hand van de hoofdvraag, deelvragen en bredere aannames.

3. Resultaten

3.1 Problematiek in de buurt

Respondenten hebben de volgende thema's van problematiek het meest genoemd: armoede, verwaarlozing van de wijk, snel geld in de (drugs)criminaliteit en van elkaar geïsoleerde bewonersgroepen. Twee respondenten noemen de buurt 'een afvoerputje van de maatschappij'.

3.1.1 Armoede. Acht van de twaalf respondenten sprak over de grote mate van armoede waarin bewoners leven. Respondent 1 vertelde: "Er is veel armoede, schuldenproblematiek en veel mensen leven van een uitkering". Volgens Respondent 2 zorgt deze armoede voor weinig

toegang tot kunst, cultuur en andere mogelijkheden die Amsterdam te bieden heeft. Ook zorgt de armoede volgens Respondent 3 ervoor dat gezinnen in kleine ruimtes met elkaar leven en weinig privacy hebben. Hij gaf een voorbeeld van jongeren: “Jongeren slapen op de grond op een matrasje bij hun jongere broertjes en zusjes. En dat zou dan tevens hun studieplek moeten zijn. Dat gaat gewoon niet al zou de wens er zijn.”

De beperkte ruimte in een huis en de grote mate van armoede zorgt er volgens Respondent 2 voor dat kinderen en jongeren veel buitenshuis zijn met leeftijdsgenoten. Hij omschreef het als: “Kleine kinderen en jongeren hangen op straat. Thuis is er niet veel te doen als het sociaaleconomisch niet goed gaat.”

3.1.2 Verwaarlozing van de wijk. Uit de interviews komt naar voren dat de wijk erg verwaarloosd is. De woningen zijn klein en er is veel schimmel. Kinderen slapen op een matras op de grond in een kleine kamer samen met hun broertjes of zusjes. Ook de buitenomgeving is verwaarloosd. Vier respondenten hebben genoemd dat dit blijkt te komen door de economische crisis in 2008. In de jaren voor de crisis zijn omliggende wijken opgeknapt. Toen deze buurt zou worden opgeknapt, sloeg de economische crisis toe en waren er te weinig financiële middelen om te renoveren. Respondent 4 vertelde in het interview dat de verwaarlozing een negatieve invloed heeft op de mentaliteit van bewoners.

Respondent 4: “In deze buurt wil je jezelf minder graag ontplooien en krijg je een slecht zelfbeeld. Op alle lagen gaan er dingen verkeerd: bij de woningbouw onderling, qua stadsvernieuwing, en het onderhoud van de openbare ruimte door de gemeente. In de speeltuin zie je moslagen op de speeltoestellen.”

Vier respondenten spraken in de interviews over de scepsis van bewoners over de actie van de gemeente. De respondenten noemden dat bewoners al vaak hebben gehoord dat er iets zou

veranderen in de buurt, maar dat die beloftes in de afgelopen jaren maar zelden zijn nagekomen. Respondent 5 vertelde hierover: “Mensen vertrouwen er niet meer op dat er actie ondernomen wordt. Beloftes worden door de gemeente niet nagekomen.”

Respondent 6 sprak over de voorzichtigheid waarmee de gemeente in de buurt tewerk moet gaan om het vertrouwen terug te winnen. Hij zei: “De buurt kan het niet goed gebruiken om nog een keer te horen ‘we gaan het beter maken bij jullie’ en dat er uiteindelijk weer niets uitkomt”. Hij lichtte toe dat de gemeente pas beloftes kan maken aan de buurt als er volledige zekerheid is.

3.1.3 Snel geld in (drugs)criminaliteit. Een andere problematiek die respondenten noemden is dat jongeren aangewezen zijn op alternatieve manieren van geld verdienen en daardoor de criminaliteit ingaan en onderaannemers van grote criminelen worden.

Respondenten noemden dat veel jongeren op straat in de verleiding komen van ‘snel geld’ en daarmee het criminele circuit in gaan:

Respondent 7: “De criminelen weten waar ze moeten zijn, waar ze de jongens moeten werven. De buurt is een wervingsgebied. Er zijn veel laaggeschoolde gezinnen die het moeten doen met een laag inkomen. Appie kan geen jas betalen van 700 euro. Als hij die wel heeft, moet je je afvragen waar hij die vandaan heeft.”

Niet alleen op straat komen jongeren in de verleiding van ‘snel geld’, ook binnen families worden kinderen het criminele circuit ingetrokken. Respondent 3 vertelde in het interview over een ervaring met een jongen van 10 jaar die op school kwam met 300 euro op zak. Toen hem werd gevraagd hoe hij daaraan kwam, vertelde de jongen dat hij het had gekregen van zijn oom, omdat hij een pakketje had weggebracht. Respondent 3 beschreef de onwetendheid van de jongen als:

Respondent 3: “En zo’n jongen heeft 300 euro en weet niet beter dan dat hij eindelijk z’n spelcomputer kan kopen. De jongen denkt dat het een handige manier van geld verdienen is: je brengt een pakketje weg en je hebt gewoon geld. De jongen is zich echt van geen kwaad bewust. Zo rollen ze de criminaliteit in.”

Respondent 2 vertelde dat drugsverslaving een bijkomend effect is van de (drugs)criminaliteit:

Respondent 2: “Heel veel van de jongeren zijn verslaafd aan cannabis en andere drugs. Als je op de Zuidas werkt, kan je zo’n verslaving onderhouden, maar in deze buurt heb je met een verslaving een probleem. Zij kunnen het niet betalen en gaat dan de criminele handel in om aan drugs te komen.”

Vier respondenten gaven aan dat bewoners een smal wereldbeeld hebben en weinig toekomstperspectief. Respondent 2 noemde dat ook kinderen een beperkt toekomstbeeld krijgen in de buurt:

Respondent 2: “Wat kun je worden in de buurt? Wat zijn je voorbeelden waaraan je je eigen identiteit ontleent? Dat is dan bakker, taxichauffeur, schoonmaker, drugsdealer en wapenhandelaar. Dat zijn ongeveer de dingen die je kunt worden, want dat is wat je in je omgeving ziet.”

3.1.4 Weinig binding tussen bewonersgroepen. Uit de interviews is gebleken dat er twee kanten zijn van het sociale contact tussen bewoners in de wijk. Zeven respondenten gaven aan

dat er enerzijds grote families wonen die elkaar goed kennen en anderzijds het sociale contact tussen bewonersgroepen besloten is. Uit de data bleek dat er weinig contact is tussen jong en oud, tussen verschillende culturen, en tussen autochtone en allochtone Nederlanders.

Respondent beschreven de bewoners als eenkennig, maar hartelijk als je ze kent. Een mogelijke verklaring voor het in eerste opzicht moeizame contact is de taalbarrière die veel bewoners hebben. Respondent 2 omschreef in het interview de kloof tussen de groepen als: “Marokkaanse en Turkse ouderen beheersen de Nederlandse taal niet, zij hebben hun eigen moskee en hun eigen leven. Nederlandse ouderen zitten op hun eigen eiland in hun flatgebouw. Jongeren horen eigenlijk nergens bij. Zij ontvluchten hun eigen benauwde woningen en ouders.”

Andere voorbeelden van de grote verdeeldheid in de wijk die respondenten noemden waren bijvoorbeeld: een politieke verdeling in uitersten (de twee grootste partijen waren PVV en DENK) of een kind van Ghanese afkomst dat niet werd toegelaten in de speeltuin, omdat die alleen voor Marokkanen zou zijn. Ook werd aangegeven door respondenten dat bewoners moeilijk te bereiken zijn doordat veel mensen de Nederlandse taal niet beheersen.

3.1.5 Geen jongerenwerk. Vier respondenten noemden een ander groot probleem binnen de wijk: sinds januari 2020 is er geen jongerenwerk meer. Uit de interviews kwam naar voren dat de locatie waar het jongerenwerk eerst gevestigd was, is gesloten omdat de gemeente het niet geschikt vond. Hierdoor is er voor jongeren geen overdekte plek meer om af te spreken. Respondent 2 gaf aan dat dit een erg slechte zaak is, omdat er 100 tot 160 jongeren in de wijk zijn waar het slecht mee gaat. Respondent 7 en 8 gaven aan dat jongerenwerkers jongeren moeten begeleiden, mobiliseren en enthousiasmeren. Ze legden uit dat de baldadigheid van de jongeren puur uit verveling is. Er is nu zicht op een nieuwe locatie voor jongerenwerk. Respondent 2 vertelde dat er momenteel een asbestonderzoek plaatsvindt en dat het in september of oktober open kan.

3.2 Uitgevoerde Acties door Gemeente voor Verbeteren van Sociale Activiteit

Door zeven van de twaalf respondenten werd gesproken over subsidiegelden die in de wijk zijn gestoken met als doel de sociale activiteiten te verbeteren. Vier van de twaalf gaven aan dat er eens is onderzocht hoeveel gesubsidieerde activiteiten er in totaal zijn opgestart. Het bleken er 54 te zijn. Respondent 3 beschreef dat dit erg veel is en dat het ontbrak aan een samenwerking tussen de activiteiten:

Respondent 3: “Iedereen voelde de urgentie dat er iets nodig was in de wijk denk ik wel, alleen het echt gezonde verstand van: nu gaan we als collectief bestand bij elkaar zitten daar heeft het ontzettend aan ontbroken. “

Er werd gesproken over ‘inefficiëntie van besteding van middelen door de gemeente’ door Respondent 3. Ook Respondent 9 sprak over de hoeveelheid geld die wordt geïnvesteerd in activiteiten die vaak hetzelfde doel voor ogen hebben, maar niet samen werken. Ze vertelde: ”Op een gegeven moment kreeg ik wel vier organisaties aan de deur die allemaal hetzelfde wilden doen en dan denk ik: hoe kan het dat ze allemaal langs elkaar werken?

Drie respondenten benoemde dat er door de gemeente weinig tot niets aan de bewoners werd gevraagd wat de behoeften zijn. Respondent 10 vertelde dat hij een verbinder is in de wijk en dat hij de bewoners kent. Hij zou daardoor goed kunnen achterhalen aan welke sociale activiteiten bewoners behoefte hebben.

Uit de interviews is gebleken dat veel activiteiten die gesubsidieerd zijn door de gemeenten maar kort duren. Respondent 8 gaf aan dat de meeste projecten maar drie maanden of maximaal een jaar duren en daarna verdwijnen. Respondent 3 vertelde in het interview dat activiteiten vaak stoppen als bewoners niet meer komen. Hij beschreef dat het dan juist nodig

is om door te gaan met de activiteit en bewoners actief te benaderen. Hij gaf een voorbeeld over het geven van taallessen op de school.

Respondent 3: “Ik heb het ook bij de taallessen gezien: bij les één zitten er 20 mensen, bij les twee 16, les drie zitten er 8, bij les vier nog 2, bij les vijf komt er nog 1, ja dat is ook zonde van de tijd dus die stuur je weg en meestal stopt het daar. Maar wij zijn doorgedaan en dan heb je aan het einde van de rit een groep van 14 of 15 die echt betrokken waren.”

Respondent 11 vertelde in het interview dat sommige mensen het toch spannend vinden of vrouwen die vertellen dat hun mannen liever toch niet willen dat ze komen. Respondent 3 vertelde dat het belangrijk is om aandacht te hebben voor de redenen die mensen hebben om niet meer te komen en hen ook de mogelijkheid te geven om terug te komen. Respondent 6 betoogt dat het belangrijkste in de wijk is om een luisterend oor voor de bewoners te hebben. Als activiteiten steeds worden georganiseerd en stoppen na enige tijd, heeft dit een negatief effect op het vertrouwen van de bewoners.

3.3 Rol van de Basisschool in Ondersteuning van Gezinnen uit de Buurt

Er is aan de respondenten gevraagd hoe zij de rol van de basisschool zien in de buurt. Vier respondenten gaven aan dat de school een plek is van ontmoeting en een plek waar alle ouders komen. Respondent 3 omschreef dit als “het begin van over het algemeen lange relaties en lange samenwerkingen”. Respondent 3 beschreef dat de school een grote groep bewoners uit de buurt op regelmatige basis bereikt. Er zijn daarom veel mogelijkheden voor een school om in te spelen op de problematiek die speelt. Respondenten noemden de verschillende rollen die basisscholen kunnen hebben: het geven van onderwijs, het signaleren van hulpvragen, het perspectief van kinderen verbreden en het bieden van een ontmoetingsplek.

3.3.1 Onderwijs. Veel kinderen uit deze buurt beginnen hun schoolcarrière met een ontwikkelingsachterstand door laag of niet opgeleide ouders en een taalbarrière. De kerntaak van een school is het onderwijzen van kinderen. Volgens Respondent 12 is het taalbeleid op deze school van nog groter belang dan het is op andere scholen en verdient daarom extra aandacht volgens hem.

3.3.2 Signaleringsfunctie. Zoals eerdergenoemd bleek uit de interviews dat veel bewoners weinig vertrouwen in instanties hebben. Dit komt doordat deze instanties hun beloftes de verwaarloosde huizen en openbare ruimtes op te knappen, niet zijn nagekomen. Gezinnen hebben volgens zes respondenten wel een vertrouwensband met de school. Respondent 9 vertelde over de vertrouwensrelatie die ze heeft met ouders: “Er ontstaat een vertrouwensrelatie en ouders delen alles: zorgen over hun oudste zoon, hun grootste angsten, er is nog een baby’tje op komst en over de huizen waar ze woonden.” Door deze vertrouwensband, heeft de school volgens Respondent 3 ook een signalerende functie. Wanneer ouders meer delen over hun persoonlijke situatie kan er een betere koppeling gemaakt worden met de behoeften van bewoners. Mensen kunnen dan eventueel worden doorverwezen naar een instelling voor gespecialiseerde hulp. Respondent 3 gaf een voorbeeld over een situatie waarin de school een signaleringsfunctie had tijdens een intakegesprek met een vader:

Respondent 3: “Nu zag je ineens dat een gezin van een salaris moet rondkomen van 700 euro in de maand, een gezin met vier kinderen. Onmogelijk! Dus wij zagen dat en toevallig was er een nieuwe administratief medewerker die ervaring had in het aanvragen van voorzieningen en bijstand. Zij stelde gewoon uit oprechte nieuwsgierigheid aan de vader

de vraag wat zijn inkomen was. Ik denk dat de man 1,5 uur later met structureel 300 euro meer de deur uitging door alle toeslagen die hij kon krijgen.”

3.3.3 Perspectief Verbreden. Uit de interviews kwam naar voren dat veel kinderen in de buurt opgroeien met een smal toekomstperspectief. Weinig kinderen krijgen thuis de kans zich op cultureel gebied te ontplooien en de mogelijkheid om andere omgevingen te zien en belanden dan vaak in de (drugs)criminaliteit. Respondent 3 gaf aan dat het een taak van de school zou kunnen zijn om leerlingen weerbaarder te maken tegen de (drugs)criminaliteit. Respondent 3 gaf zijn visie op het inzetten van de school op activiteiten die voor deze weerbaarheid zorgen.

Respondent 3: “Dan geloof ik erin dat op het moment dat zij voor de keuze staan om te kiezen voor de verleiding van het snelle geld of voor laten we zeggen andere morele keuzes die ik zelf ook zou maken, dat er een groot deel van die kinderen geneigd zouden zijn om het goede pad te kiezen en laten we zeggen dat je daar massaal op moet inzetten.”

Respondent 10 gaf voorbeelden van activiteiten die de school zou kunnen organiseren om het perspectief van leerlingen te verbreden: een bezoek aan een museum, acteerlessen, digitaal vaardig maken of een muziekinstrument leren bespelen.

Verder stipte Respondent 11 aan dat het ook belangrijk is om in te spelen op de familiedruk die veel kinderen ervaren en dat kinderen niet altijd weten dat ze ook iets anders kunnen worden dan wat hun vader of moeder is. Respondent 11 vertelde dat ook dat het in de criminaliteit moeilijk is voor sommige kinderen om er afstand van te doen, omdat hun familie in het criminele circuit zit.

Respondent 11: “Ik ken een jongen die succesvol ontkomen is aan het criminele circuit, maar die jongen heeft een mentaliteit waar je u tegen zegt. Die is door heel veel moeilijkheden gegaan en die heeft echt afstand moeten nemen van gedeeltes van zijn familie, omdat die dealden.”

3.3.4 Ontmoetingsplek. Zoals al eerder is beschreven is de basisschool een plek waar veel ontmoeting kan plaatsvinden. Respondent 3 vertelde in het interview dat zij zich volledig richt op de ouderbetrokkenheid en ze veel bijeenkomsten voor ouders organiseert. Zij vertelde dat er veel ontmoeting tussen ouders plaatsvindt tijdens deze activiteiten.

Respondent 3: “Ik geloof dat we op school 78 etniciteiten hebben van ouders. Bij kinderen is dat natuurlijk aanzienlijk minder, dat is rond de 30 of 40. En dat is echt indrukwekkend. Uit alle windstreken komen mensen naar zo’n school en daar komt het samen. Bij de activiteiten zag je dat ook. Ouders die elkaar normaal helemaal niet zagen, daar ontstaan vriendschappen en contacten uit. Die zijn heel waardevol en betekenisvol.”

3.4 Samenwerking tussen Buurtinitiatieven, Gemeente en de School

3.4.1 Buurtorganisaties. Vijf respondenten hebben allen aangegeven dat zij zich graag willen inzetten en willen samenwerken met de school. Respondenten 7 en 8 vertelden dat zij weerbaarheidstrainingen kunnen geven op de school. Zij hebben daar ervaringen mee en geven beiden aan dat het belangrijk is om verbinding te maken tussen school en de omgeving waar jongeren na schooltijd zijn.

Respondent 7: “Kinderen van groep 6/7 nemen dingen van buiten de school mee naar binnen. Een ruzie op school speelt zich vaak al langer af. Dat wordt uitgevochten op

school. Maar om 15:30 is iedereen vrij, en dan? Er is 8 uur school, 8 uur vrije tijd en 8 uur slapen. Die driehoek moet gesloten worden. Die 8 uur school moet goed contact hebben met 8 uur vrije tijd, en die moet weer contact hebben met 8 uur slapen: de thuissituatie. Er moet meer contact zijn tussen die drie.”

Door vijf respondenten werden de volgende extra curriculaire activiteiten genoemd die zij de school kunnen bieden: agressietraining, weerbaarheidstraining, presentatietraining, sport en spel lessen, huiswerkbegeleiding, naschoolse opvang en fietscursussen.

Ook geven de buurtorganisaties aan dat zij andere mensen bereiken dan de school. De kickboksscholen bereiken vooral jongeren, maar ook vrouwen en mannen van 50+. Het buurthuis heeft ook veel vaste bezoekers die soms niet met een school te maken hebben of met een andere organisaties. Wanneer er ontmoetingsplekken worden georganiseerd kunnen de school en de buurtorganisaties dus samenwerken om een zo groot mogelijke groep te mobiliseren en te bereiken.

3.4.2 Gemeente. De rol van de gemeente zou volgens de professionals in een goede samenwerking tussen de partijen, vooral faciliterend moeten zijn. Respondent 10 legt uit hoe de investeringen die de gemeente heeft gedaan in sociale activiteiten, beter besteed hadden kunnen worden.

Om samen een droom te volgen, moet er besproken worden wat ieders belangen zijn. Als de gemeente enkele *verbinders* uit de wijk meer had betrokken bij de investeringen, was het een gezamenlijke droom geworden. De gemeente heeft de regie bij het bereiken van de droom en zou een faciliterende rol moeten aannemen voor de *verbinders* die de wijk goed kennen.

Verder beschikt de gemeente over invloed en kennis. Respondent 9 gaf aan dat de noodzaak van een goede aanpak van de gemeente groot is: “Naar mijn mening moet de gemeente de woningbouwverenigingen erop aanspreken dat er stadsvernieuwing moet plaatsvinden in de deze buurt. Er moet met de hand op tafel geslagen worden. Dat gebeurt te weinig, zeker richting de woningbouwcorporatie.”

3.4.3 School. Uit de interviews bleek dat de basisschool in de buurt in ontwikkeling is om de eerste Amsterdamse Familieschool te worden. Voor dit concept wordt veel samenwerking gevraagd met buurtinitiatieven en de gemeente. Vanuit de gemeente Werk Participatie en Inkomen en Onderwijs zijn twee subsidies toegekend. Per september 2020 zou de familieschool beginnen, maar door toedoen van COVID-19 is dit uitgesteld. De visie van de Familieschool is om het hele gezin te betrekken, zodat kinderen, ouders en andere gezinsleden zich kunnen ontwikkelen en hun talenten ontdekken en ontwikkelen. Respondent 3 vertelde over de drie pijlers van de Amsterdamse Familieschool:

Respondent 3: “Pijler 1 is het kind, ze willen het dagprogramma verlengen naar 10 uur. Op de ene helft van de dag krijgen ze meer klassiek onderwijs en de middag zal meer gericht zijn op cultuur, alles wat ze thuis tekortkomen.

De tweede pijler is ouders, ouders willen we alles aanbieden voor de goede thuissituatie van het kind. Het gaat over thuisonderwijs, maar ook ouders als los persoon zien. Dat gaat over stressreductie. Als de stress weg is, gaat het op school ook beter.

De derde pijler is een onderzoekstraject. We willen weten of het werkt, zodat het een doordacht programma is. Er wordt ook een maatschappelijk kosten-batenanalyse gemaakt. We willen met hetzelfde geld meer bereiken.”

Voor de Amsterdamse Familieschool is een speciaal team samengesteld: het Familieteam. Hierin worden verschillende professionals betrokken, zoals mensen uit de schuldhulpsanering of ouder coördinatoren. Uit de interviews met Respondent 1 en 7 kwam naar voren dat zij niet goed wisten welke professionals uit de buurt betrokken zouden kunnen worden.

3.5 Hindernis voor Samenwerking

Uit interviews met vier respondenten kwam naar voren dat de Privacywet een factor is die de vrije samenwerking tussen buurtorganisaties en de school in de weg kan staan. Door deze wet kunnen gegevens niet tussen instanties naar elkaar worden doorgestuurd. Respondent 11 beschreef in het interview wat zij hiervan merkt: “Privacywetgeving heeft best wel invloed op de communicatiestijl tussen organisaties onderling, dat is fijn voor de privacy, maar voor het volledig af kunnen tasten is dat nadeliger.” Het zorgt er dus voor dat er niet laagdrempelig gegevens kunnen worden gedeeld tussen organisaties.

4. Discussie

Onderzoek heeft aangetoond dat de aanwezigheid van een sociaal netwerk vooral voor gezinnen met een migratieachtergrond of met armoedeproblematiek een beschermende factor kan zijn (Distelbrink e.a., 2012; Pels e.a., 2009; Verheijden & Bartelink, 2015). Het feit is echter dat sociale netwerken over het algemeen zijn verdund in de afgelopen decennia door verschillende maatschappelijk ontwikkelingen (RMO, 2008). Daarom is het van belang om meer verbinding te creëren in en met het systeem van gezinnen, zodat sociale netwerken worden vergroot (Koops, 2008). De basisschool kan een grote rol spelen in het tot stand laten komen van deze verbinding als wordt samengewerkt met andere belangrijke partijen uit het systeem van gezinnen. In dit onderzoek is gekeken naar hoe deze samenwerking eruit zou kunnen zien in een kwetsbare buurt in Amsterdam waar bewoners in ernstige mate van

armoede leven en een groot deel van de bewoners een migratieachtergrond heeft. Er zijn interviews gehouden met sportcoaches, onderwijsprofessionals, gemeentemedewerkers, buurthuismedewerkers en een wijkagent. De professionals beschreven de functie van de basisschool in de buurt als veelzijdig. De belangrijkste aspecten die werden genoemd waren: signaleren van behoeften van gezinnen, het vergroten van het toekomstperspectief van kinderen, het faciliteren van een ontmoetingsplek voor ouders in dialoog met deskundigen en het verhelpen van de taalachterstand van kinderen en ouders. Om tot een constructieve samenwerking te komen, worden op basis van het onderzoek verschillende suggesties gedaan. Ten eerste kan de school gezinnen doorverwijzen naar buurtorganisaties en instellingen voor gespecialiseerde hulp. Ook kunnen buurtorganisaties extra curriculaire activiteiten aanbieden voor het verbreden van het perspectief van leerlingen. De school en de buurtorganisaties kunnen elkaars netwerk gebruiken voor het bereiken en mobiliseren van meer bewoners. Tot slot kunnen de school en de buurtorganisaties de gemeente ondersteunen met hun sociaal netwerk. De gemeente zou een faciliterende rol kunnen aannemen voor het ondersteunen van projecten.

De resultaten laten zien dat professionals betrokken zijn en willen samenwerken om meer verbinding te creëren in de wijk en het welzijn van de bewoners te verbeteren. Indien er meer verbinding is tussen bewoners kunnen gezinnen vaker een beroep doen op hun sociale netwerk voor ondersteuning. Dit kan ervoor zorgen dat gezinnen minder jeugdhulp nodig hebben en de uitgaven voor jeugdhulp zullen dalen. Volgens Portengen (2019) is het nodig dat de systeemwereld (organisaties, beleid en onderzoek) zich op een positieve manier verbindt met burgers. Dat zal ervoor zorgen dat burgers zich ondersteund voelen door de systeemwereld, in plaats van beperkt of betutteld. Burgers zullen zich weer in hun eigen kracht voelen en regie ervaren over hun eigen situatie. Portengen (2019) beschrijft dat dit alleen kan als er een andere manier van besluitvorming, regie en samenwerking wordt

aangehouden door de systeemwereld. Ook uit de interviews van dit onderzoek bleek dat de systeemwereld in de buurt in Amsterdam (de gemeente) zich meer zou moeten richten op samenwerking met de organisaties die er al zijn in de buurt.

Het onderzoek van Juchtmans (2018) beschrijft het belang van de samenwerking tussen organisaties voor kwetsbare gezinnen. Het is niet voldoende voor kwetsbare gezinnen om door één organisatie sociaal beschermd te worden. Er is een informatiestroom nodig tussen de gezinnen en organisaties. Organisaties moeten daarvoor actief blijven in de samenwerking met andere organisaties. Een goede samenwerking tussen organisaties is niet alleen instrumenteel (doorverwijzen naar elkaar of praktische ondersteuning), maar ook expressief. Dit houdt in dat organisaties elkaar echt zouden moeten leren kennen en geïnteresseerd zouden moeten zijn in elkaar (Juchtmans, 2018). Op basis van het onderzoek van Juchtmans (2018) wordt aanbevolen aan organisaties en basisscholen die een samenwerking aangaan, ook te investeren in het opbouwen van een persoonlijke expressieve band.

Het belang van een samenwerking tussen de basisschool, buurtorganisaties en de gemeente is nu meerdere keren benoemd. Ook werd uit het onderzoek duidelijk dat de professionals betrokken zijn voor deze samenwerking. De vraag is echter waarom een samenwerking tot nu toe nog niet tot stand is gekomen. Uit onderzoek is bekend dat scholen kampen met een leraren tekort en minder tijd hebben voor extra curriculaire activiteiten (RMO en RVZ, 2009). Voor de samenwerking tussen de basisschool en buurtorganisaties zou een vaste kracht nodig zijn die zich hier volledig op kan richten, zoals een ouder coördinator.

In de interpretatie van dit onderzoek moet rekening gehouden worden met het beperkte aantal respondenten dat is geïnterviewd. Een groter aantal respondenten had ervoor kunnen zorgen dat er meer kansen voor samenwerking waren vastgesteld. Deze beperking heeft geen invloed op de suggesties die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen.

Een sterk punt van dit onderzoek is de interne validiteit van dit onderzoek. Er is gebruik gemaakt van de Thematische Analyse (Braun, & Clarke, 2006). Er is een flexibele analyse gemaakt van de transcripties die niet is beïnvloed door de literatuur. De transcripties zijn meerdere keren opnieuw gelezen om accurate representaties van de coderingen te bepalen. Door gebruik te maken van veel citaten wordt een waarheidsgetrouwe weergave van de data gegeven.

Uit dit onderzoek blijkt dat basisscholen een grote rol kunnen hebben in de samenwerking met buurtorganisaties en voor meer verbinding kunnen zorgen in de wijk. Er is nog weinig onderzoek uitgevoerd naar hoe een samenwerking met het voortgezet onderwijs eruit zou kunnen zien. In toekomstig onderzoek zou gekeken kunnen worden naar de rol van een vo-school en hoe het contact met en tussen gezinnen vergroot kan worden. Het onderzoek van Distelbrink en collega's (2012) onderschrijft dat juist voor vo-scholen ondersteuning van sociaal contact van groot belang is, omdat ouders van jongeren in de tienerjaren vaak opvoedsteun kunnen gebruiken.

Conclusie

Kortom, in een maatschappij waarin er minder medeopvoeders zijn in sociale netwerken van gezinnen is het belangrijk om verbinding tussen bewoners te stimuleren. Basisscholen kunnen door samen te werken met buurtorganisaties en de gemeente veel bewoners bereiken door een continue relatie waar een vertrouwensband met gezinnen centraal staat. De gemeente zou een faciliterende rol moeten aannemen in deze samenwerking. Het is een lang proces, maar meer verbinding tussen bewoners en organisaties kan het begin zijn van een verandering in de buurt en een verbetering van het welzijn van bewoners.

Dankwoord

Na vier maanden hard te hebben gewerkt, is het zover en leg ik de laatste hand aan mijn scriptie. Graag bedank ik mijn stagebegeleider Annelieke van Dijk en collega Hasse van der Veen van het onderzoeksbureau Noorda en Co voor het vertrouwen dat ze mij gaven om het onderzoek uit te voeren en de interviews af te nemen.

Daarnaast wil ik mijn scriptiebegeleider Tessa Scheffers-van Schayck bedanken voor de goede begeleiding. Zij dacht met mij mee op de momenten dat ik vastliep.

Mijn ouders, mijn broer en mijn vriend wil ik bedanken voor het bieden van een luisterend oor, het geven van feedback en het stellen van kritische vragen.

Literatuur

Baartman, H. (2010). Ouderschap en de betekenis van solidariteit om je heen.

Ouderschapskennis, 13, 182-194.

Bartelink, C., & Verheijden, E. (2015). Wat werkt bij het versterken van het sociale netwerk van gezinnen?. *Nederlands Jeugd Instituut*.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.

CBS Statline. (2020, 28 februari). Kerncijfers wijken en buurten 2019. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84583NED/table?ts=1582732204982>

Catalano, R. F., Berglund, M. L., Ryan, J. A., Lonczak, H. S., & Hawkins, J. D. (2004). Positive youth development in the United States: Research findings on evaluations of positive youth development programs. *The annals of the American academy of political and social science*, 591(1), 98-124.

Distelbrink, M., Pels, T., Jansma, A., & van der Gaag, R. (2012). Ouderschap versterken: Literatuurstudie over opvoeding in migrantengezinnen en de relatie met VVE, school, CJG en justitiële voorzieningen. *Narcis*.

Durlak, J. A., Taylor, R. D., Kawashima, K., Pachan, M. K., DuPre, E. P., Celio, C. I., ... & Weissberg, R. P. (2007). Effects of positive youth development programs on school, family, and community systems. *American journal of community psychology*, 39(3-4), 269-286.

Daamen, W., & Ince, D. (2014). Wat werkt bij het bevorderen van een positieve ontwikkeling van jeugdigen. *Nederlands Jeugdinstituut*.

De Winter, M. (2012). *Socialization and Civil Society: How Parents, Teachers and Others Could Foster a Democratic Way of Life*. Rotterdam: Sense Publishers.

DUO. (2018). Leerlingen primair onderwijs per gemeente, postcode leerling en leeftijd.

Geraadpleegd van https://duo.nl/open_onderwijsdata/databestanden/po/leerlingen-po/po-totaal/leerlingen-po-3.jsp

Epstein, J.L., & Rodriguez Jansorn, N. (2004). School, Family, and Community Partnerships

Link the Plan. *Education Digest*, 69(6), 19-23.

Hermanns, J. (2009). *Het opvoeden verleerd*. Amsterdam: Vossius Pers UvA.

Houkes, A., & Kok, L. (2009). Effectiviteit informele netwerken. *SEO-rapport*, 2009(47).

Juchtmans, G. (2018). Een drievoudige inbedding voor kwetsbare gezinnen: over

brugfiguren, brugorganisaties en hun netwerk. Leuven: KU Leuven en HIVA

Onderzoeksinstituut voor arbeid en samenleving

Kesselring, M., de Winter, M., van Yperen, T., & Horjus, B. (2015). De pedagogische civil

society in praktijk: Een studie naar de effecten van de activiteiten binnen het

programma Allemaal Opvoeders. *Pedagogiek*, 35(3), 263-284.

Koops, W. (2008). *Opvoeding als spiegel van de beschaving: een moderne antropologie van de opvoeding*. SWP.

Lee, C. Y. S., Anderson, J. R., Horowitz, J. L., & August, G. J. (2009). Family income and

parenting: The role of parental depression and social support. *Family Relations*, 58(4),

417-430.

Mulder, M., Janssen, M., & de Rijk, A. (2018). Ervaringen van onderwijsgeevenden en

reflecties van vakgroepvoorzitters met betrekking tot werkplezier en werkdruk binnen

FHML. Maastricht: Universiteit Maastricht.

Nederlands Jeugdinstituut. (2015). *Opgroeien en opvoeden in armoede*.

Noorda en Co. (z.d.). *De Pedagogische Buurt 0.18: Gezamenlijk programma van ouders,*

bewoners, jeugd en professionals voor leefbaarheid en positief opgroeien in een kwetsbare

woonomgeving.

Oploo, M.E. van, Vree, F. van, Velzen, J.H., & Bokdam, J. (2009). *Viva la village: De rol*

van scholen en kinderopvangorganisaties in opvoedondersteuning voor ouders.

Zoetermeer: Research voor Beleid.

Paes, M. (2008). Wijkgezondheidswerk, een studie naar 25 jaar wijkgericht werken aan gezondheid in Den Bosch-Oost. 's-Hertogenbosch (academisch proefschrift).

Paul, L. (2016). De Vreedzame Wijk: een praktische gids voor een samenhangend opvoedklimaat in de wijk. Blz 123

Pels, T., Distelbrink, M., & Postma, L. (2009). Opvoeding in de migratiecontext. *Review van recent onderzoek naar de opvoeding in gezinnen van nieuwe Nederlanders, in opdracht van NWO*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Peeters, C., Batterink, M., Schumacher, G., & Tazelaar, P. (2019). Benchmarkanalyse uitgaven jeugdhulp in 26 gemeenten: Leren van overeenkomsten en verschillen in beleid en uitvoering jeugdhulp. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/04/24/benchmarkanalyse-uitgaven-jeugdhulp-in-26-gemeenten>

Portengen, R. (2019). Sociaal Netwerk werkt, maar het systeem (nog) niet!. *Jeugdbeleid*, 13(3), 124-137.

Raad voor Volksgezondheid en Samenleving. (2017). *Recept voor maatschappelijk probleem: Medicalisering van Levensfasen*. Den Haag: Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling en Raad voor de Volksgezondheid en Zorg. (2009). *Investeren rondom kinderen*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling en Raad voor de Volksgezondheid en Zorg.

Smeets, E., & Van Veen, D. (2018). Samenwerking tussen onderwijs, gemeenten en jeugdhulp. *Onderzoek naar succesfactoren in praktijkvoorbeelden*. Nijmegen KBA Nijmegen/Zwolle: Hogeschool Windesheim/NCOJ.

- Van der Ploeg, J. (2018). Het sociaal netwerk als ruggensteun. In *Eenzaamheid bij jeugdigen* (pp. 67-72). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Veen, A., Boogaard, M., Daalen, M. Van & Emmelot, Y. (2012). *Onderzoeksvragen op het terrein van kinderopvang, voor- en vroegschoolse educatie, ouders, zorg en doorgaande lijn*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Wiersma, M., & Van der Kooi, C. (2017). Alle kinderen kansrijk: Het verbeteren van de ontwikkelingskansen van kinderen in armoede. *De kindombudsman*.

Bijlage A: Interview Leidraad**Respondent**

1. Hoe lang woont/bent u al actief in de wijk? (in jaren)
2. a. Welke rol heeft u in de wijk?
 - Bewoner
 - Professional
 - Vrijwilliger of anders actiefb. Hoe zou u uw rol in de wijk nader omschrijven?

Rol Basisschool in de Wijk

3. Hoe ziet u de rol van de basisschool in de wijk?
4. Hoe ervaart u de relatie tussen organisaties uit de buurt en de basisschool? Is er sprake van betrokkenheid en transparantie over jeugd?
5. Wisselt u kennis of faciliteiten uit met organisaties uit de buurt?
 - Zo ja, wat levert dit de school op? En wat levert dit de organisaties op?
 - Zo nee, is er een reden dat uw school dit niet doet?
6. Hoe gaat de school om met opvoedproblemen uit de buurtomgeving die impact hebben op de schoolomgeving en het onderwijs?
7. Werkt de school waarop u werkt samen met organisaties uit de buurt?
 - Zo ja, wat levert deze samenwerking uw school?
 - Zo nee, is er een reden dat er geen samenwerking is tussen uw school en organisaties uit de buurt? Heeft u behoefte aan een dergelijke samenwerking? Wat is daarvoor nodig?
8. Heeft u ideeën/suggesties/wensen over wat basisscholen in de omgeving kunnen doen om de opvoeding van jeugd (nog) beter te ondersteunen?
9. Heeft de school waarop u werkt of uzelf iets nodig van de organisaties uit de buurt: buurthuizen, oudergroepen, jongerenwerkers?
10. Uit onderzoek blijkt dat scholen vaak een tekort aan tijd ervaren om taken buiten hun kerntaak om uit te voeren.
Wat is uw ervaring op dit gebied?
11. Zou u het waardevol vinden om samenwerking tussen organisaties uit de buurt en school te vergroten?
 - Zo ja, waarom?
 - Zo nee, waarom niet? Wat zou u nodig hebben?

De wijk

12. Kunt u iets meer vertellen over uw beeld van de wijk? Hoe zou u de wijk omschrijven?
13. Wat is er prettig aan de wijk?

14. Wat gaat er goed in de wijk?
15. Welke dingen in de wijk zouden er beter kunnen of moeten?
16. Hoe is het sociale contact in de wijk? Hoe gaan de bewoners met elkaar om?
17. Kennen mensen elkaar? Groeten zij elkaar? Spreken zij elkaar aan op (goed/verkeerd) gedrag?
18. Wat zijn uw ervaringen met jeugd in de wijk? Hoe gaan jong en oud met elkaar om?
19. Wat speelt er verder rondom jeugd in de wijk? (overlast, drank/drugs, vandalisme, thuisproblematiek, etc.)
20. a. Bent u op de hoogte van initiatieven voor de buurt (door bewoners of buurtwerkers /buurthuis) die bedoeld zijn om de buurt prettiger te maken? (leefbaarheid/verbinding)
Ja/Nee
b. Zo ja, welke initiatieven zijn goed verlopen en welke initiatieven minder? Maak hierbij onderscheid naar:
 - Geslaagd, en waarom?
 - Minder geslaagd/mislukt, en waarom?
21. Welke accommodaties zijn beschikbaar voor jongeren, voor andere buurtbewoners en gezamenlijk? (naam, type accommodatie: buurthuis/dorpshuis, apart jc, ingebouwd jc, MFC, gebruik van accommodatie van andere instanties).